

Ових дана смо сведоци изјава да је Србија изашла из кризе, које се понављају већ неколико месеци. Не улазећи у то колико су оне оправдане, позабавићу се грешкама које је починила Влада Србије у мерама економске политике, од момента када је започела светска економска криза.

На самом почетку, крајње поједностављено, треба подсетити како је криза у свету почела. Финансијска криза је започела на тржишту хипотекарних субпримарних кредита. У једном тренутку дужници нису били у могућности да отплаћују кредите, што доводи до масовне продаје некретнина, које проузрокују даљи пад цена. Банке активирају хипотеке, али због пада цена некретнина имају велике губитке. Ширење кризе даље од банкарског система последица је чињенице да су потраживања банака претворена у хартије од вредности које су многе друге банке, инвестиционе куће и сл. куповале због високих приноса. Због повезаности тржишта криза се брзо преноси и на друге земље.

Прва грешка Владе је негирање кризе, чак је било изражено очекивање да је криза наша развојна шанса. У 2009-ој је забележен пад БДП 2,9%, инфлација је била 6,9%, буџетски дефицит је био нешто више од 4% БДП и износио је око 100 милијарди динара, незапосленост је порасла са 14% на 16,4%, запосленост је пала са 54 на 50,8%... Бројке, али још више свакодневни живот демантују та првобитна очекивања, која и не треба превише анализирати, али је ипак неопходно подсетити на њих.

Значајне негативне последице, пре свега на продубљивање буџетског дефицита произвело је линеарно повећање пензија од 10% на почетку кризе. Повећање пензија је требало да обухвати пре свега најниже пензије, јер је то становништво најугроженије, а повишицом од нпр. 800 динара им није значајније побољшан положај.

Први удар кризе је био на банкарски сектор. Повољна околност је што банкарски сектор у Србији није био укључен у трговину ризичним хартијама од вредности, па није имао директне штете од пада вредности тих хартија. Такође, мере НБС донете у предкризном периоду на успоравању инфлације имале су као нуспроизвод високу капитализованост, значајна ликвидна средства због репо операција и високих обавезних резерви. Међутим, Влада је закаснила у осигуравању штедних улога. Са избијањем кризе долази до панике међу становништвом, које у страху за своје штедне улоге (и под утицајем лоших искустава) из банака повлачи око милијарду евра! Влада тек под притиском ових дешавања, уместо да делује превентивно, повећава висину штедног улога са 3.000 на 50.000 евра, чиме се паника смирује. Последица овог кашњења је очигледна и требало је више од годину дана да се повучена средства врате у банке.

Почетком 2009. године долази се до још једне грешке, до једностране примене Споразума о стабилизацији и придруживању, односно његовог трговинског дела. Смањене су царине на читав низ производа из ЕУ и таква мера је имајући у виду дубину кризе и значај прихода од царина била економски неприхватљива. Иако је ЕУ још крајем 2000. године олакшала увоз производа из Србије, примена споразума је једнострана, јер Србија је смањила царине, а није могла да користи заштитне механизме и фондове ЕУ као својеврсну надокнаду због тог смањивања царина. Прогнозе колики ће бити мањак због ове примене кретале су се до 300 милиона евра, али је губитак био око 100 милиона евра, јер је због кризе значајно смањен увоз.

Једна од већих грешака је све веће задуживање Србије. На крају 2008. учешће спољног јавног дуга било је око 25% БДП, а крајем 2009 већ 31,5%. Кредити су узимани од ММФ, ЕБРД, Руске Федерације, Кине, па су поједини аналитичари, правећи поређење са спољном политиком, духовито приметили да Србија почива на „четири стуба задуживања“. Јасно је да је било неопходно надокнадити смањени прилив страних директних инвестиција и умањена средства од приватизације, као основног извора финансирања раста Србије у претходним годинама, али све више економиста поручује да је темпо задуживања неодржив и да доводи у опасност макроекономску стабилност. Посебно је проблематичан начин употребе кредитних средстава, посебно имајући у виду да неки кредити иду директно у буџет, односно потрошњу.

Оно што је Влада обећала, а јавност подржала, нажалост није у потпуности или уопште није реализовано. То се пре свега односи на обећања о убрзаној изградњи Коридора 10 и повећање нивоа јавних инвестиција, као начина борбе против кризе. Уместо тога имамо пребацивање одговорности („зашто радови на Коридору 10 касне?“) и имамо смањивање буџетских издвајања за инвестиције. У окиру решавања огромног проблема

Пише: Драган Марковић
среда, 19 мај 2010 12:41

ликвидности, није ни започето регулисање проблема међусобних дуговања између приватних предузећа, јавних предузећа и државе. Громогласно најављивана и започета “гиљотина прописа” која би привредницима донела финансијске и временске уштеде готово да је потпуно замрла. У питању су недопустиви пропусти.